

uvodnik Foreword

50 godina od završetka Drugoga vatikanskog sabora (1965.–2015.)

*Marijan Steiner**

Prije 50 godina, 8. prosinca 1965., papa Pavao VI., danas blaženik, svečano je u bazilici sv. Petra u Rimu zaključio Drugi vatikanski sveopći sabor (ekumenski koncil), najveći i najznačajniji događaj Katoličke crkve u 20. stoljeću. Taj je Sabor dao poticaje i nadahnuća te označio smjer cjelovite obnove Crkve i poklada vjere koji ona ispovijeda, svjedoči i naviješta.

Sazivanje općih (ekumenskih) koncila pokazatelj je kontinuiteta saborske prakse i duha sabornosti koji postoji od najranijih vremena u povijesti Crkve. Svi su se sabori, pa tako i ovaj, očitovali vjernošću predaji (tradiciji), ali su imali također sluha i otvorenosti za novo. Na općim koncilima uvijek se potvrđivalo staro pravilo: *In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas — u nužnostima jedinstvo, u sumnjama sloboda, u svemu ljubav*. Papa, danas sveti Ivan XXIII., ovim je zanosnim riječima otvorio rad Koncila 11. listopada 1962.: »Obasjana svjetlošću ovoga Sabora, Crkva će, kako se čvrsto uzdamo, porasti u duhovnim bogatstvima i crpeći iz njega nove snage neustrašivo će gledati u budućnost. Crkva će naime uvesti prikladne nadopune i mudro rasporediti međusobnu pomoćnu suradnju te će tako postići da ljudi, obitelji i narodi usmjeravaju svoje misli prema nebeskim stvarima i vrijednostima. I tako za ovaj opći crkveni sabor po savjesti dugujemo najveću zahvalnost Svevišnjem Davaocu svih dobara, pa trebamo pjevati slavu Krista Gospodina, koji je nepobijedeni i besmrtni Kralj vjekova i naroda.«

Nekoliko godina poslije završetka Sabora papa Pavao VI. (predsjedao Koncilu od 1963.) izrekao je sljedeće riječi, iz kojih je vidljiva njegova misao o provođenju koncilskih zasada: »...Obnovu hoćemo, samovoljnu promjenu — ne. Uvijek živo i novo odvijanje povijesti Crkve — da; historicizam koji bi prekinuo vezu s dogmatskim tradicionalnim pogledom — ne; teološku integraciju u skladu s naučavanjima Koncila — da; konformističku teologiju, u službi slobodnih, subjektivnih teorija, počesto uzetih iz protivničkih izvora — ne; Crkvu otvorenu prema ekumenskoj ljubavi, prema odgovornom dijalogu, prema priznavanju kršćanskih vrednota što se nalaze kod odijeljenih kršćana — da; irenizam koji bi bio otpadničke naravi, koji bi otkazao vjerske istine ili bi bio sklon da se uniformira nekim

* Prof. dr. sc. Marijan Steiner, Filozofski fakultet Družbe Isusove u Zagrebu. Adresa: Jordanovac 110, 10000 Zagreb. E-pošta: msteiner@ffdi.hr

negativnim načelima koja su pomogla odcjepljenju tolikih kršćana od centra jedinstva katoličke zajednice — ne; religioznu slobodu za sve, u krugu civilnog društva — da; isto tako slobodno, osobno pristajanje uz religiju po promišljenom izboru vlastite savjesti — da; slobodu savjesti kao kriterij religiozne istine, koja ne bi bila zajamčena od autentičnog, ozbiljnog i ovlaštenog naučavanja — ne...«

Zanimljivo je spomenuti da je datum obilježavanja 50. obljetnice završetka Drugoga vatikanskog sabora današnji papa Franjo odredio kao početak izvanrednog jubileja milosrđa. U svojoj buli *Misericordiae vultus – Lice milosrđa* on kaže: »Sveta godina započet će 8. prosinca 2015., na svetkovinu Bezgrješnog začeca Blažene Djevice Marije. [...] Izabrao sam datum 8. prosinca, jer je bremenit značenjem za noviju povijest Crkve. Otvorit ću, naime, Sveta vrata na pedesetu obljetnicu završetka Drugoga ekumenskog vatikanskog koncila. Crkva osjeća potrebu za održavanjem živim tog događaja. Za nju je započeo novi tijek njezine povijesti. Oci okupljeni na Koncilu snažno su osjetili, kao istinski dašak Duha, potrebu da ljudima svoga vremena progovore o Bogu na razumljiv način. Nakon što su srušene zidine, koje su Crkvu predugo držale zatvorenom u povlaštenoj utvrdi, došlo je vrijeme da se evanđelje naviješta na nov način. To je novo razdoblje neprekidne evangelizacije, novo zalaganje svih kršćana za oduševljenje i uvjerenije svjedočenje svoje vjere. Crkva je osjećala odgovornost da u svijetu bude živi znak Očeve ljubavi« (*Misericordiae vultus*, 3 i 4).

Potpuna dokumentacija o tijeku najvećeg sveopćeg crkvenog skupa u dvotisućljetnoj povijesti Crkve (na njemu je sudjelovalo 2450 biskupa sveopće Crkve) objavljena je u 56 svezaka folio–formata. Izvorno je objelodanjeno 16 saborskih dokumenata na latinskom jeziku, koji su prevedeni gotovo na sve jezike (hrvatsko izdanje pod naslovom: Drugi vatikanski koncil, *Dokumenti*, doživjelo je dosad sedam izdanja). To su četiri konstitucije, devet dekreta i tri deklaracije.

Crkva se Saborom željela približiti suvremenom svijetu. Za vrijeme njegova održavanja medijska je javnost pozorno pratila događanja u Rimu i o njima pozitivno sudila. Danas neki smatraju da se nedovoljno provodi u djelo koncilnska slika Crkve. Koncil polazi od *Svetoga pisma* i dosadašnje predaje te ima u vidu zahtjeve današnjega vremena, želeći obnoviti cjelokupni crkveni život (liturgiju, pastoral, teologiju), odnose u samoj Crkvi i prema svijetu. Saborsko učenje uvodi Crkvu u novo razdoblje te predstavlja epohalnu i zahtjevnu zadaću. Unatoč mnogih postignuća i značajnih plodova ima zastoja i poteškoća te ni danas provedba Koncila još nije u potpunosti završena.

Obilježavanje 50. obljetnice održavanja Sabora donijelo je mnoštvo osvrta, članaka, simpozija i knjiga. Na taj se način dalo dodatni prinos dubljem i svestranijem sagledavanju koncilskih nakana. Potaknuto je proučavanje i kritičko vrednovanje postignutih ostvarenja, no također i zaboravljenih poticaja.

I u nas Hrvata napisano je mnoštvo članaka, studija i knjiga o raznim vidovima i pitanjima u vezi s Koncilom. Je li se dogodila »koncilnska prementalizacija« ili je u našoj Crkvi došlo samo do kozmetičkih promjena, bez poznavanja bitnih koncilskih nakana? To pitanje se postavlja od završetka Sabora do danas. Naša je Crkva u vrijeme Koncila i nekoliko desetljeća nakon njega živjela u totalitarnom

komunističkom sustavu koji je vjernike i hijerarhiju na različite načine onemogućavao i progonio. U tim teškim vremenima nije bilo potpune slobode za nesmetano crkveno djelovanje i svestranu primjenu koncilskih dokumenata. Ipak, bilo je značajnih ustanova i osoba koje su promicale koncilsku obnovu u hrvatskom narodu i u to nepovoljno doba. A nastankom neovisne hrvatske države Crkva je dobila potpunu slobodu za rad pa će, nadamo se, uspješnije i potpunije provoditi saborske smjernice